

Kraków, 27 sierpnia 2023 r.

Prof. KAAFM dr hab. Monika Augustyniak

Kierownik Katedry Prawa i Postępowania Administracyjnego oraz Nauk o Administracji

Wydział Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr. Pawła Wróblewskiego

pt. „Referendum lokalne jako forma demokracji bezpośredniej w gminie”

Wykonując uchwałę Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 27 czerwca 2023 r. o powierzeniu funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim mgr. Pawła Wróblewskiego, przekazaną mi do wiadomości pismem Dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, przedkładam recenzję rozprawy doktorskiej pt. **„Referendum lokalne jako forma demokracji bezpośredniej w gminie”** z pozytywną oceną i wnioskami o podjęcie dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

Rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie przez autora zagadnienia naukowego oraz wykazywać jego ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej i umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Poddana ocenie rozprawa doktorska mgr. Pawła Wróblewskiego w pełni odpowiada tym wymaganiom, stanowi podstawę do podjęcia dalszych czynności przewodu doktorskiego oraz nadania stopnia naukowego doktora nauk. Rozprawa doktorska stanowi dzieło oryginalne, całość jej rozważań jak i wywody w kwestiach szczegółowych wykazują ogólną wiedzę teoretyczną doktoranta w zakresie nauki prawa administracyjnego i samorządowego oraz jego uzdolnienia do podejmowania badań naukowych i umiejętność samodzielnego ich prowadzenia.

Poniżej przedstawiam uzasadnienie wyrażonego stanowiska.

Wybór tematu, założenia i metody badawcze

Recenzowana rozprawa doktorska zawiera opracowanie tematu naukowego, który nie był w takim ujęciu przedmiotem badań prowadzących do przygotowania dzieła o charakterze monograficznym. W pełni akceptuję wybór tematyki dysertacji. W literaturze brak jest opracowania całościowo omawiającego zagadnienia referendum lokalnego jako formy demokracji bezpośredniej w ujęciu normatywnym, a zatem recenzowana praca lukę tę odpowiednio wypełnia. Z całą pewnością odniesienie się do wskazanego zagadnienia w perspektywie aktualnych rozwiązań prawnych jest zadaniem zarówno użytecznym, jak i nowatorskim, podjętym nie tylko w celu zaspokojenia własnych ambicji badawczych Doktoranta.

Celem badawczym przedmiotowej dysertacji jest dokonanie kompleksowej analizy instytucji referendum lokalnego jako narzędzia demokracji bezpośredniej. Dotychczasowy model kształtuje się od ponad dwudziestu lat, dlatego też spostrzeżenia w zakresie organizacji i funkcjonowania tej instytucji prawnej są cenne i pozwolą na wysunięcie wniosków i postulatów w zakresie modelu referendum lokalnego. Z całą pewnością temat pracy uznać należy za ważne zagadnienie, wymagające refleksji naukowej.

Doktorant należycie analizuje zagadnienia prezentowane w dysertacji i właściwie identyfikuje problemy prawne przedstawione w rozprawie. Przygotował pracę na dobrym poziomie merytorycznym. Wszelkie pojawiające się w doktrynie i orzecznictwie kontrowersje związane z badaną problematyką, Autor, w sposób udany i trafny, nie tylko prezentuje, ale stara się je odpowiednio, przy użyciu właściwej argumentacji rozstrzygać, zestawiać i interpretować.

We wstępie rozprawy mgr Paweł Wróblewski wyraźnie wskazał cel, zakres przeprowadzanych badań oraz metody badawcze (głównie prawnodogmatyczną, historyczno-prawną oraz komparystyczną). Każda z metod została opisana i przypisano jej właściwe zastosowanie w pracy.

Za główny cel rozprawy Doktorant przyjął przedstawienie kompleksowej analizy instytucji referendum lokalnego jako narzędzia demokracji bezpośredniej w gminie, mając na uwadze m.in. zmieniający się krajobraz normatywny i dynamiczny rozwój technologiczny, w tym związany m.in. z pandemią Covid -19. Mając na uwadze, że mieszkańcy gminy stanowią pierwotny podmiot władzy, problematyka bezpośredniego jej sprawowania w drodze referendum lokalnego, ma istotne znaczenia dla podstawowej zasadniczej jednostki samorządu terytorialnego.

Główną tezę badawczą pracy jest wskazanie, że członkowie wspólnot samorządowych mają zapewnioną w sposób optymalny możliwość sprawowania demokracji bezpośredniej w gminie poprzez instytucję referendum. W ramach przyjętej głównej hipotezy Autor sformułował poszczególne hipotezy badawcze, prezentowane w rozdziałach merytorycznych pracy (zob. s. 18-20).

Reasumując stwierdzić należy, że sformułowane w części wstępnej rozprawy cele badawcze umożliwiły Autorowi przeprowadzenie interesujących rozważań w obrębie zakreślonym tematem pracy, a wykorzystane metody badawcze są adekwatne do obszaru prowadzonych badań.

Całość problematyki przedstawionej w rozprawie została zaprezentowana w świetle aktualnego dorobku doktryny i piśmiennictwa prawa administracyjnego, w szczególności prawa samorządu terytorialnego.

Struktura i aspekty formalne pracy

Struktura pracy jest zasadniczo poprawna, bowiem uwzględnione zostały i niekiedy odpowiednio uszeregowane podstawowe kwestie składające się na problematykę referendum lokalnego. Rozprawa nie jest nadmiernie rozbudowana, choć wielowątkowa.

Dysertacja składa się z wprowadzenia, w tym uzasadnienia wyboru tematu, metodologii oraz tezy i głównych celów, czterech merytorycznych rozdziałów oraz wniosków końcowych (stanowiących rekapitulację założeń badawczych opracowania). Opracowanie obejmuje również bibliografię, w tym wykaz literatury, orzecznictwa i aktów prawnych. Dodatkowo Autor zawarł wzory dokumentów stosowanych przy przeprowadzaniu referendum lokalnego.

Warto zauważyć, że nie każdy rozdział merytoryczny pracy zamyka konkluzja częściowych rozważań, co zmniejsza klarowność wywodów prezentowanych przez Doktoranta.

Ponadto mankamentem pracy jest brak proporcjonalności pomiędzy poszczególnymi rozdziałami merytorycznymi rozprawy, co wskazuje na niedoskonałą konstrukcję struktury tej pracy. Ostatni rozdział powinien zdecydowanie ulec podzieleniu np. na dwa odrębne rozdziały pracy, tak by nie zaburzyć całości planu. Praca byłaby wówczas bardziej spójna tematycznie i strukturalnie.

Powyższe uwagi nie mają wpływu na ogólną dobrą ocenę recenzowanej pracy doktorskiej. Wskazać należy, że dysertacja jest dziełem, w ramach którego podniesione zostały istotne zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punkty widzenia problemy związane

z organizacją i funkcjonowaniem referendum lokalnego w gminie jako instrumentu demokracji lokalnej.

Konstrukcja dysertacji została podporządkowana zakresowi zaproponowanych rozważań w rozprawie, wykazując związki zachodzące między poszczególnymi częściami opracowania. Wywód naukowy jest logiczny i uporządkowany. Omówiono wszystkie istotne zagadnienia dotyczące badanej problematyki. Autor dokonuje systematyki poglądów doktryny, w różnych kwestiach zajmuje własne stanowisko, popierając je bardziej lub mniej rozbudowaną argumentacją.

Praca napisana jest poprawnie stylistycznie, prostym i zrozumiałym językiem. Wywody prowadzone są logicznie, wnioski należyście uzasadnione. Warto podkreślić staranną redakcję tekstu. W pracy znaleźć można jedynie drobne błędy (np. zob. s. 16, s. 33, s. 305).

Uwagi szczegółowe

Dokonując szczegółowej oceny rozprawy, która stanowi analizę instytucji **referendum lokalnego jako formy demokracji bezpośredniej w gminie**, należy podkreślić, że zawiera ona istotne rozważania nie tylko z punktu widzenia teoretycznego, ale i praktycznego.

W rozdziale I pracy Autor zaprezentował ewolucję form demokracji bezpośredniej, stosując odpowiednie metody badawcze. Rozdział ten stanowi swoiste wprowadzenie teoretycznoprawne i doktrynalne do dalszych etapów wywodów poczynionych w pracy. Istotnym elementem jest odniesienie się do instytucji referendum w Szwajcarii, które stwarza tło do głębszych refleksji w zakresie funkcjonowanie polskiego instrumentu demokracji bezpośredniej na poziomie lokalnym.

W następnym rozdziale pracy Autor omówił kontekst normatywny instytucji referendum lokalnego, wskazując instrumenty demokracji przedstawicielskiej i bezpośredniej w polskim systemie prawa. Niestety odnoszę wrażenie niedosytu refleksji w tym zakresie, bowiem kwestie te zostały wyłącznie zasygnalizowane przez Autora pracy, a nie omówione.

Rozdział III pracy Doktorant poświęcił najciekawszemu moim zdaniem zagadnieniu, czyli miejscu instytucji referendum w systemie prawnym. Rozdział ten zawiera także objaśnienia w zakresie kategoryzacji instytucji referendum i charakteru prawnego tego instrumentu.

Wskazać należy, że wszystkie istotne aspekty dotyczące problematyki poruszanej w tym rozdziale, zostały prawidłowo zaprezentowane i poddane rzetelnej refleksji naukowej.

W rozdziale IV Autor poruszył zagadnienia prawne dotyczące referendum lokalnego w gminie poprzez wskazanie aktualnego zakresu podmiotowego i przedmiotowego ustawy

o referendum lokalnym. Umiejętnie przedstawił najważniejsze zagadania związane z tą problematyką i poczynił stosowne wnioski w tym zakresie. Rozdział ten, jak wcześniej wskazałam powinien zostać jednak podzielony na kilka odrębnych rozdziałów, celem zwiększenia klarowności wyводу.

W zakończeniu rozprawy doktorskiej Autor przedstawił rekapitulację założeń badawczych pracy, wskazując wnioski, do których doszedł w poszczególnych rozdziałach. Przedstawił także cały szereg słusznych wniosków *de lege ferenda* w zakresie badanej problematyki. Wykazał się dobrą orientacją w materii normatywnej i umiejętnością prowadzenia dyskursu naukowego. Dobór źródeł należy uznać za satysfakcjonujący.

Na tle dywagacji poczynionych w pracy powstaje kilka pytań:

- 1) Czy mieszkańcy gminy mają *de facto* możliwość realnego sprawowania demokracji bezpośredniej w gminie poprzez instytucję referendum lokalnego?
- 2) Jaki model instytucji referendum gminnego w polskim porządku prawnym byłby wedle Autora pożądany?
- 3) Czy instytucja referendum w zakresie samoopodatkowania się mieszkańców na cele publiczne mieszcząca się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy powinna pozostać w niezmienionej formie w ustawie o referendum lokalnym? Czy jest to forma znana wyłącznie polskim regulacjom prawnym?

Warto zauważyć, że Autor recenzowanej dysertacji umiejętnie przytoczył, zacytował i skomentował poglądy doktryny. W pracy nie zabrakło szerokiej argumentacji i trafnych wywodów opartych na literaturze przedmiotu. Niewątpliwie argumentacja Autora została wzbogacona także poprzez właściwą analizę aktów normatywnych. Pozytywnie oceniam efekt pracy Doktoranta w zakresie wytyczenia przez Niego zakresu, a zarazem obszaru badań i skupienie uwagi na wielu kontekstach problematyki referendalnej na poziomie lokalnym. Autor dysertacji uwzględnił w rozprawie badaną problematykę w jej złożoności merytorycznej, co oczywiście wpływa pozytywnie na wartość rozprawy. W moim przekonaniu rozprawa ta spełnia wymogi poprawności merytorycznej. Jest pracą czyniącą zadość standardom naukowym w zakresie wyводу teoretycznego oraz różnego rodzaju analiz.

Pod względem warsztatowym rozprawa została napisana poprawnie. Wywód prawniczy jest prowadzony jasno. Autor wykazuje się umiejętnością nie tylko dostrzegania problemów prawnych, ale także systematyzowania poglądów doktryny. Każdy wywód Doktoranta jest dobrze udokumentowany przypisami odsyłającymi, świadczącymi o wykorzystaniu trafnych źródeł bibliograficznych, choć z pewnością wykaz ten można by wzbogacić.

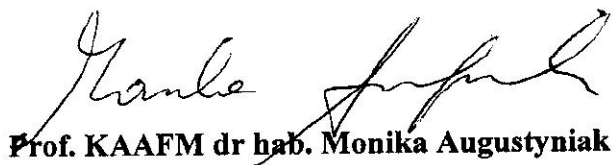
Wnioski

Przedmiot rozprawy, którym była analiza instytucji referendum lokalnego jako formy demokracji bezpośredniej w gminie, wymagał pogłębionej wiedzy z zakresu prawa administracyjnego i konstytucyjnego. Nie ulega wątpliwości, że mgr Paweł Wróblewski wykazał się w tym zakresie dużą wiedzą teoretyczną i praktyczną.

Dzieło to charakteryzuje się nowatorskim charakterem z uwagi na treść, zakres i przedmiot rozważań. Charakterystyczna dla poszczególnych fragmentów dysertacji jest wielowątkowość wywodu, prawidłowe postrzeganie istoty problemów, prezentacja argumentów i wyciąganie odpowiednich wniosków.

Walory poznawcze pracy oraz umiejętności analityczne Autora dowodzą znajomości warsztatu naukowo-badawczego i spełniają wymagania stawiane pracom doktorskim.

Recenzowaną dysertację oceniam jednoznacznie pozytywnie i na podstawie przedstawionej argumentacji wnoszę o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie mgra Pawła Wróblewskiego do publicznej obrony pracy i dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Prof. KAAFM dr hab. Monika Augustyniak